

Міністерство надзвичайних ситуацій України
Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Національна академія педагогічних наук України
Львівський державний університет безпеки життєдіяльності
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України
Інститут професійно-технічної освіти НАПН України
Інститут інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України

ІНФОРМАЦІЙНО- КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В СУЧАСНІЙ ОСВІТІ: ДОСВІД, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
III МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ

Випуск 3
Частина 2

Київ-Львів
2012

Рекомендовано до друку Вченою радою Львівського державного університету безпеки життєдіяльності (протокол № 3 від 17 жовтня 2012 р.)

Рецензенти:

Тименко В.П., доктор педагогічних наук, професор
Теслюк В.М., доктор технічних наук, професор
Аніщенко О.В., доктор педагогічних наук, доцент

Редакційна колегія:

Козяр М.М., доктор педагогічних наук, професор (голова)
Зязюн І.А., доктор філософських наук, професор, академік НАПН України (голова)
Ничкало Н.Г., доктор педагогічних наук, професор, академік НАПН України (заступник голови)
Рак Т.Є., кандидат технічних наук, доцент (заступник голови)
Кремень В.Г., доктор філософських наук, професор, академік НАН України і НАПН України
Гончаренко С.У., доктор педагогічних наук, професор, академік НАПН України
Радкевич В.О., доктор педагогічних наук, професор, член-кор. НАПН України
Биков В.Ю., доктор технічних наук, професор, академік НАПН України
Бикова О.В., кандидат педагогічних наук
Васянович Г.П., доктор педагогічних наук, професор
Грицюк Ю.І., доктор технічних наук, доцент
Гуревич Р.С., доктор педагогічних наук, професор, член-кор. НАПН України
Коваль М.С., кандидат педагогічних наук, доцент
Ковалишин В.В., кандидат технічних наук, доцент
Кузик А.Д., кандидат фізико-математичних наук, доцент
Лук'янова Л.Б., доктор педагогічних наук, професор
Огієнко О.І., доктор педагогічних наук, професор
Помиткін Е.О., доктор психологічних наук, професор
Рак Ю.П., доктор технічних наук, професор
Ренкас А.Г., кандидат технічних наук, доцент
Савчин М.В., доктор психологічних наук, професор
Спірін О.М., доктор педагогічних наук, професор
Хомич Л.О., доктор педагогічних наук, професор
Шуневи́ч Б.І., доктор педагогічних наук, професор

Інформаційно-комунікаційні технології в сучасній освіті: досвід, проблеми,

І 74 перспективи: третя міжнар. наук.-практ. конф.: [в 2ч.]. Ч. 2. /Львівський державний університет безпеки життєдіяльності, Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України та ін.; [за ред. М.М.Козяра, Н.Г.Ничкало]. – Львів: ЛДУ БЖД, 2012. – 290 с.

Висвітлено методологічні і психолого-педагогічні проблеми використання інформаційно-комунікаційних технологій у професійній підготовці фахівців. Проаналізовано інформаційні технології та інноваційні методики формування професійної компетентності й контролю навчальних досягнень учнів, курсантів і студентів. Обґрунтовано дидактичні засади підготовки викладачів до використання інформаційно-телекомунікаційних технологій.

Для педагогічного персоналу загальноосвітніх, професійно-технічних і вищих навчальних закладів, інститутів післядипломної освіти, наукових працівників, педагогів, аспірантів і докторантів, викладачів, усіх тих, хто займається проблемами інформаційно-телекомунікаційних технологій в сучасній освіті.

освіти та вищих навчальних закладах. До подальших досліджень відносимо побудову моделі наступності математичної підготовки в ліцєях та ВНЗ економічного профілю.

Література

1. Мамрич С.М. Ступенева підготовка фахівців у навчально-науково-виробничих комплексах (на прикладі радіотехнічних спеціальностей): Дис. канд. пед. наук: 13.00.04 / Степан Миколайович Мамрич. – К., 2001. – 243 с.
2. Гусак Л.П. Професійна спрямованість навчання вищої математики студентів економічних спеціальностей: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 “Теорія і методика професійної освіти” / Л.П.Гусак. — Вінниця, 2007. — 20 с.
3. Гнезділова К. М. Формування готовності майбутнього вчителя математики до забезпечення наступності навчання у загальноосвітній школі і вищому навчальному закладі: Дис. канд. пед. наук: 13.00.04 / Кіра Миколаївна Гнезділова. — Черкаси, 2006. — 243 с.
4. Білянін Г. І. Методична система навчання математики в фінансово-економічних коледжах: автореф. дис. на здобуття наук. ступ канд. пед. наук: спец. 13.00.02 “Теорія і методика навчання математики” / Г.І. Білянін. – К., 2006. – 20 с.
5. Григулич С. М. Самостійна робота старшокласників з математики в умовах диференційованого навчання: Автореф. дис. на здобуття наук. ступ канд. пед. наук: спец. 13.00.02 “Теорія і методика навчання математики” / С.М. Григулич. – К., 2004. – 20 с.
6. Новікова Л. М. Формування економічних знань учнів профільних класів в умовах довузівської підготовки: Автореф. дис. на здобуття наук. ступ канд. пед. наук: спец.: 13.00.09 “Теорія навчання” / Л.М.Новікова. – Х., 2005. – 18 с.
7. Дутка Г. Я. Принцип фундаменталізації та його реалізація у математичній підготовці майбутніх економістів дис... докт. пед. наук: 13.00.04 / Ганна Яківна Дутка . – К., 2009. – 472 с.

УДК 37.011.3-051 "71":004 (430)

Л. Дяченко

*Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України
м. Київ*

ЦЕНТРИ МЕДІАОСВІТИ ЯК ОСЕРЕДКИ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ВЧИТЕЛІВ У ФРН

Життя в сучасних інформаційних умовах підтверджує беззаперечний факт впливу сучасних медіа (супутникове й цифрове телебачення, кіно, Інтернет, графіка, музика, радіо і т.д.) як на процеси поширення інформації, так і на формування власних поглядів громадян на ту чи іншу проблему. Зважаючи на таку ситуацію зростає потреба у підготовці підростаючого покоління до інтеграції у світовий інформаційний простір. Актуальною стає задача педагога з розвитку критичного мислення дитини, уміння усвідомлено аналізувати, структурувати та виокремлювати значиму інформацію, уміння відповідально створювати власну медіапродукцію. Діяльність педагога, спрямована на формування таких умінь сучасного учня, повинна починатися з формування його власної медіакомпетентності як складової професіоналізму сучасного вчителя.

На необхідності організації медіаосвіти педагогів, як у період вузівського навчання, так під час підвищення кваліфікації, наголошують і представники ЮНЕСКО, спираючись на результати соціологічного дослідження 2001 року.

Аналіз досліджень за проблемою показав, що питання розвитку медіакомпетентності сучасного вчителя стає все більш актуальним в роботах як за зарубіжних, так і вітчизняних науковців.

Питання медіаосвіти та розвитку медіакомпетентності ширше розглянуті в роботах зарубіжних науковців з країн Європи (зокрема Великобританії, Франції, Німеччини) та Північної Америки (зокрема США, Канади).

Найавторитетніший діяч британської медіаосвіти Лен Мастерман (Len Masterman), який протягом багатьох років був консультантом Ради Європи і ЮНЕСКО в галузі медіаосвіти обґрунтував сім причин її пріоритетності й актуальності в сучасному світі [10, с. 2]. Його колега, один з визнаних світових лідерів в області медіаосвіти, який також працював в якості консультанта в ЮНЕСКО, ООН, BBC, британському Управлінні з телекомунікацій (OFCOM) Девід Букінгем (David Buckingham) розглядає медіаосвіту «не формою захисту, а формою підготовки» до життя в інформаційному суспільстві [8, с. 13].

Відомий американський психолог, медіапедагог, професор Джордж Гербнер (George Gerbner) розробив комунікативну модель, досліджував проблему медіа культури, медійного насилля і медійних впливів. Учений вбачає у медіа розширення свободи та різноманітності міжособистісної комунікації та наголошує на критичному розумінні їхнього інформаційного змісту [9].

Як і в інших провідних країнах Європи та світу, медіаосвіта у Німеччині розвивається досить інтенсивно. Серед визнаних лідерів німецької медіапедагогіки відзначимо Дітера Бааке (Dieter Baake), Боба Баумгартена (Bob Baumgarten), Бена Бахмайра (Ben Bachmair), Герхарда Тулодзетські (Gerhard Tulodziecki), Штефана Ауфенангера (Stefan Aufenanger), дослідження яких були присвячені проблемам медіа, медіаосвіти та зробили помітний внесок у розробку критеріїв медіакомпетентності.

Переважає більшість провідних західних медіапедагогів впевнені у необхідності медіаосвітніх семінарів, курсів для майбутніх вчителів та досвідчених педагогів. Особливо на цьому наголошують американські дослідники: Ладіслаус Сімелі (Ladislaus Semali), доктор наук, професор Пенсильванського університету, та Девід Консідайн (David Considine), доктор наук, професор університету в штаті Північна Кароліна, в якому ініціював та координував підготовку медіапедагогів за магістерською програмою, та інші науковці.

Значну роботу з систематизації та узагальнення досвіду діяльності найбільших медіаосвітніх центрів в різних регіонах Німеччини здійснив професор О.В. Федоров, доктор педагогічних наук, президент асоціації кіноосвіти і медіапедагогіки Російської Федерації. Ним також була складена класифікація показників медіакомпетентності особистості з урахуванням підходів Р. К'юбі (R. Kubey), В.Дж. Поттера (W.J. Potter), В. Вебера. Аналізуючи теоретичні джерела і практичний досвід діячів медіаосвіти Російської Федерації, науковець зазначає: «... в наш час в російській науці менш за все розроблений напрям, присвячений розвитку медіакомпетентності студентів педагогічних вузів.» [6, с. 9]

Останнім часом українські науковці значну увагу приділяють як дефініції, так і проблемам медіаосвіти: А. Литвин, Л. Найдюнова, Г. Онкович, Б. Потятинник, В. Робак, І. Чемерис, О. Янишин та інші.

Зазначимо, що 20 травня 2010 року постановою Президії Національної академії педагогічних наук України була схвалена Концепція впровадження медіаосвіти в Україні, де окреслені пріоритетні напрями її розвитку.

Медіаосвітні центри, діяльність яких ми будемо розглядати далі, керуються у своїй роботі визначенням, запропонованим ЮНЕСКО: «Під медіаосвітою (media education) слід розуміти навчання теорії і практичним умінням для оволодіння сучасними засобами масової комунікації, що розглядаються як частина специфічної, автономної галузі знань у педагогічній теорії і практиці; медіаосвіту слід відрізняти від використання засобів масової комунікації як допоміжних засобів у викладанні інших галузей знань, таких, як, наприклад, математика, фізика або географія» [за 1, с. 481; 7, с. 220].

Основні вектори спрямованості медіаосвіти у ФРН були узагальнені німецькими вченими Хігеманом (Hiegemann) та Свободою (Svoboda), науковий доробок яких згадується і у працях О.М. Федорова [4, с. 98-99]. Зокрема, науковці виокремлюють: захист від шкідливого

впливу медіа, розвиток критичного сприймання та аналізу зразків медіакультури, практичне опанування можливостей медіатехніки, вивчення індивідуальних форм спілкування людини з медіа на основі самоспостереження, набуття знань і навичок ефективного використання засобів масової комунікації.

Кожен з центрів медіаосвіти в Німеччині дотримується того чи іншого напрямку діяльності, що часто можуть перетинатися чи доповнювати один одного.

Серед осередків професійного розвитку вчителів варто відзначити центри медіапедагогіки та медіакомпетентності при вищих навчальних закладах різних міст Німеччини:

- Інститут розвитку медіакомпетентності у Кьольні (Institut zur Förderung von Medienkompetenz, www.fh-koeln.de/spielraum),
- «Міждисциплінарний центр медіапедагогіки і досліджень медіа» в Людвігсбурзі (Interdisziplin. Zentrum für Medienpädagogik und Medienforschung, <http://www.ph-ludwigsburg.de/64.html>),
- Центр медіапедагогіки при університеті імені Йоханеса Гутенбера у Майнці (AG Medienpädagogic, <http://www.medienpaed.fb02.uni-mainz.de/moodle/>),
- Центр системних досліджень у галузі дидактики при університеті імені Гумбольдта в Берліні (Systematische Didaktik und Unterrichtsforschung, <http://www.ewi.hu-berlin.de/institut/abteilungen/didaktik/>).

Їхньою метою є пошук шляхів науково-методичного забезпечення медіаосвіти майбутніх і досвідчених педагогів на основі вивчення медіапедагогічного досвіду.

Дислокація центрів у вищих навчальних закладах дає можливість підвищувати медіаграмотність студентів у період професійного навчання та продовжити співпрацю з ними під час роботи в школі. Діяльності цих центрів вибудовується переважно за такими секторами: сектор організації досліджень актуальних проблем медіаосвіти в Німеччині та світі; сектор експериментальної перевірки результатів проведених досліджень; сектор розробки та підготовки проектів щодо розвитку медіакомпетентності педагогічного персоналу; редакційно-видавничий сектор; сектор співробітництва з колегами в галузі медіаосвіти, що вирішує питання організації та проведення спільних заходів, науково-практичних конференцій, семінарів.

Відповідно до них окреслюються завдання діяльності цих осередків медіаосвіти. Варто звернути увагу на те, що одним з центральних завданням є не лише вивчення самих медіа, а й різних форм контакту з ними, соціальних й культурних наслідків такого спілкування. Поруч із організацією науково-практичних конференцій, проведенням лекцій та семінарів в університетах, співробітники медіацентрів здійснюють впровадження медіаосвіти у навчальну, позанавчальну діяльність та дозвілля студентів і школярів, організовують виїзд медіапедагогів до середніх шкіл країни, щоб розвинути у педагогів та учнів практичні вміння та навичкам використання медіатехніки та створення медіапродукції.

У своїх працях професор О. Федоров класифікував методи, що використовуються в медіаосвітніх центрах ФРН наступним чином [3, с. 253]:

- за джерелами отримання інформації: словесні (лекція, розповідь, бесіда, пояснення, дискусія); наочні (ілюстрація і демонстрація медіатекстів); практичні (виконання завдань практичного характеру на матеріалі медіа);
- за рівнем пізнавальної діяльності: пояснювально-ілюстративні (повідомлення педагогом певної інформації про медіа, медіакультуру, сприймання й засвоєння цієї інформації аудиторією); репродуктивні (розробка, застосування педагогом вправ і завдань на матеріалі медіа на оволодіння студентами прийомами їх вирішення), проблемні (проблемний аналіз певних ситуацій чи медіатексту з метою розвитку критичного мислення); частково-пошукові чи евристичні, дослідницькі (організація пошуково-творчої діяльності навчання). Перевага надається процесу практичної медіаосвітньої діяльності, медійним проектам, циклам творчих занять.

На основі аналізу літературних джерел та наукових досліджень відзначимо, що розуміння медіаосвіти представниками зарубіжної та вітчизняної наукової думки значно різняться між собою. Науковці провідних країн Європи та світу роблять наголос на автономії особистості від медіа, її критичній позиції щодо інформації в засобах масової комунікації, розрізняючи навчання за допомогою медіа й вивчення самих медіа. У нашій країні увага фокусується головним чином на опануванні медіаобладнанням та використанні можливостей медіа в навчальному процесі.

Медіа є невід'ємною частиною сьогодення, а центри медіаосвіти в Німеччині дійсно є осередками підвищення медіакультури та медіаграмотності сучасних педагогів, здатних формувати власну точку зору на оточуючі події. Участь вчителів у медіаосвітніх проектах дає можливість безпосереднього практичного вивчення, самостійного створення медіапродукції та призводить до розуміння ними впливу медіатекстів на процес пізнання світу з різних соціально-культурних позицій. Лише педагог, що безпосередньо був залучений до світу медіа, здатен ефективно формувати медіакультуру свого учня.

Проведене нами дослідження, звичайно, охоплює не всі аспекти зазначеної проблеми. Перспективи подальших розвідок ми вбачаємо в огляді вітчизняного та зарубіжного досвіду з розвитку медіакомпетентності як складової професіоналізму вчителя XXI століття.

Література

1. **Енциклопедія освіти** / Акад. пед. наук України; головний ред. В.Г. Кремень. – К.: Хрінком Інком, 2008. – С. 481-482.
2. **Медіаосвіта та медіаграмотність: короткий огляд** / Іванов В., Волощенко О., Кульчинська Л., Іванова Т., Мірошніченко Ю. – 2-ге вид., стер. – К.: АУП, ЦВП, 2012. – 58 с.
3. **Федоров А.В., Левицкая А.А., Чельшева И.В., Мурюкина Е.В., Колесниченко В.Л., Михалева Г.В., Сердюков Р.В.** Медиаобразовательные центры Германии // Научно-образовательный центр «Медиаобразование и медиакомпетентность». – М.: МОО «Информация для всех», 2012. – С. 250-277.
4. **Федоров А.В.** Медиаобразование в Германии, Австрии и Швейцарии // Медиаобразование. – 2005. – № 2. – С. 97-106.
5. **Федоров А.В., Новикова А.А.** Краткий словарь основных медиаобразовательных терминов // Медиаобразование в ведущих странах Запада. – Таганрог: Изд-во Кучма, 2005. – С. 220-227.
6. **Федоров А.В.** Развитие медиакомпетентности и критического мышления студентов педагогического вуза. М.: Изд-во МОО ВПП ЮНЕСКО «Информация для всех», 2007. – 616 с.
7. **Aufenanger S.** Neue Medien als pädagogische Herausforderung // Praktisch Theologie. – 1996. – № 31. – S. 261-267.
8. **Buckingham D.** Media Education: Literacy, Learning and Contemporary Culture. – Cambridge, UK: Polity Press, 2003. – 219 p.
9. **Gerbner G.** Educators, Activists Organize to Promote Media Literacy in U.S. // The New Citizen. – 1995. – Vol. 2. – № 2.
10. **Masterman L.** (1985). Teaching the Media. – London: Comedia Publishing Group, 1985. – 341 p.
11. **Tulodziecki G.** Medien in Erziehung und Bildung. Grundlagen und Beispiele einer handlungs- und entwicklungsorientierten Medienpädagogik. – Bad Heilbrunn, 1997. – S. 170-175.